

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**De Vita Beati Aloysii Gonzagæ E Societate Iesv,
Ferdinandi S. Rom. Imp. Principis, Marchionis
Castilionensis F. Nati Maximi, Libri Tres**

Cepari, Virgilio

Coloniæ Agrippinæ, 1608

c. 6. Castilionem cum patre reversus per summam austeritatem vitam agit, & diuina ope incendium euadit.

urn:nbn:de:hbz:466:1-43934

sarij, cum eius mores non ignorarent, neque tantam victus cultusque duritiem, rerumque omnium quæ in sæculo laudatur, despicientiam æquis oculis aspicerent, tamen prudentiam eius singularem, virtutemque reueriti, neque quid ita faceret interrogare ausi, missum eum facerent.

CAPVT SEXTVM.

CASTILIONEM CVM PATRE

reuersus, per summam austeritatem

vitam agit, & diuina ope

incendium e-

uadit.

Postquam perfunctus Montisferrati administratione Marchio, cum familia Castilionem remigravit, Aloysius non modò illam tam acerbè afflicti sui, precandique contentionem laxauit, verum etiam sic intendit, ut mirum sit vel eum non graui aliquo morbo, qui perturbatam iam diu totam valetudinem funditus perderet, oppressum esse, vel parentes, in quorum hæc oculis faciebat, non pro potestate vetuisse. Etenim ad illam victus parsimoniã, ac duritiã, quam Mátuæ, ut supra memoraui, erat complexus, neque vnquã deinde abiecerat, complura in singulas hebdomadas plena ieiunia adiunxit, sic ut quothebdomadibus minimum tria seruaret stata ieiunia:

F

Nempe

Nempe Sabbato honori beatissimæ V. Mæ-
 tris: Feria sexta neci Christi Saluatoris no-
 stri recolēdæ, quo die solo pane & aqua cō-
 tentus mane tribus panis segmētis in aquam
 intinctis, nulla re præterea, vesperi autē in
 esuriam cœnulam, vno item panis modi-
 cè tosti, & aqua macerati segmento victita-
 bat. Feria deniq; quarta interdum cæteris,
 præter panem & aquam sibi interdicebat,
 interdum receptum in Ecclesia ieiunij mo-
 rem tenebat. Accedebant alia extraordina-
 ria ieiunia, quæ sponte sibi imperabat, quo-
 ties vel tempus admoneret, vel ad ea diuini
 amoris, & pietatis ardore raperetur. Præ-
 rea cibi erat admodum modici, vt nonnulli è pa-
 tris cohorte mirati, quinā vitā tueri posset,
 decreuerint ipso insciente; quantū cibi vna
 mensa caperet, appēdere. ij postquā panē v-
 nā cum obsonio statera examinarunt, iure-
 iurando cōfirmant, q̄ ille prædere soleret,
 vel cœnare vnciā totā non pepēdisse. Quod
 pondus admodum non suppeditat cōsuetæ natu-
 ræ necessitati, vt fateri necesse sit, q̄ de alijs
 Diuis accepimus, vitam illi diuina quadam
 vi sustentatā esse, sine qua, tātilllo cibo vi-
 detur tolerari nō posse. Illud præterea fuit
 morū ipsius, ad id ferculum q̄ deterrimum
 in mēsam allatum putaret, oculos adijcere,
 atq; eius pauxillo degustato, cetera intacta
 relinquere. Postremis verò annis, extra ie-
 iunij

iunij dies, non nisi ad libellā expenso, vſus
eſt cibo, diſtitans id ad viuendum ſatis eſ-
ſe: q̄ ſuperaret, vt ſuperuacaneū eſſe reſpuē-
dum. Atq; hæc, quæ de eius ratione victus
ſunt narrata, tum alij, tum qui ei à poculis
fuit, & præguſtator, alijq; mēſæ adminiſtri
iurati dixerunt. Iungebat huic tam ſeuera
abſtinentiæ alias etiam inflictas corpori
penarum acerbitates: Itaq; ſingulis hebdo-
madis minimum ter ſe flagris excipiebat
vltimis verò annis, quibus in ſeculo verſat⁹
eſt, quotidie; ac tandem intra noctis & diei
ſpatium tertium, vſq; eo dū ſuo ſe ſanguine
perfunderet. Quia verò principiò cōtexto
in hunc vſum flagello carebat, loris quibus
canes alligari ſolent, quæ forte domi repe-
rerat, aut funium fruſtis, aut, vt nonnulli
aſſeuerāt, catena ferrea vapulabat. Qui ob-
ſequij cauſſa præ foribus eius excubabant,
ſæpe ſe illum nixū genibus, ſeq; ipſū ceden-
tem offendiſſe teſtantur. item, dum lectū
ſternerēt, reperiēbāt ſub cervicali abſtruſa
flagella funiculis contexta, quibus in ſe ani-
maduertebat. Matri etiā non ſemel oſtenſa
ſunt eius induſia, ſanguine flagrorū ictibus
expreſſo penitus imbuta. Horū certior fa-
ctus Marchio tū alias frequēter in eū vehe-
menter inuectus eſt, tū aliquando ad cōiu-
gem conuerſus, hoc etiam mœſtus adiecit:
Hic puer manus ſibi ipſi violentas videtur

inferre velle. Faciebat & illud crebrò, vt
fragmen aliquod tabulæ, aut alterius ligni
linteis lecticarijs tegeret, quo ipse sibi dor-
miēti molestiā facesseret. Ne verò interdiu
perpetuo dolore corp^o vacaret, pro cilicio,
quod illi deerat, calcaria (ô rē nouā & inau-
ditam) ad fodienda equorum latera compa-
rata, nudo corpori admota gestabat, & in
mollē suā carnē ferreos illorū radiolos sic
defigebat, vt acerbo eā cruciatu torquerēt.

Qua ex re satis liquet, quam se totum ad
sanctioris vitæ studium contulerit, qui an-
norum tredecim, & dimidiati, in tā florēte
& delicata fortuna natus nullo præceptore,
corpus tam miseris habuerit modis. Socia-
bat sanctus puer hæc ieiunia, cæteraque in-
commoda, quibus corpus sponte vexabat,
cum mentis exercitatione, & præcipuè cū
tanta precandi assiduitate, vt quidam eius
aulæ muneribus functi, apud acta sancte iu-
rati negauerint, vnquam se in eius concla-
uia venisse, quin orationi intentum occu-
parint, ac sæpe priusquam eius finem face-
ret, diu sibi pro foribus manendum fuisse.
Mane postquam è lecto surrexerat, in me-
ditatione rerum cœlestium horam ipsam
consumebat, quam non clepsydræ fluxu,
sed caritatis in Deum impetu, ac cœlestis
dulcedinis sensu metiebatur. sub hæc, fa-
miliares suas preces recitabat. Rei præterea
diuinæ

diuinæ dabat operam quotidie, & sæpenu-
mero sacerdoti ministrabat, qua re mirifi-
cè ducebatur. Insuper religiosorum eius
oppidi hominum, interea dum publicè
Deum comprecarentur, atque laudarent,
singulari exemplo, atque ipsorum fructu,
cœtibus se miscebat: reliquum diem in li-
bris sacris volutandis, aut in sacrorum ar-
canis considerandis, animoque penitus cõ-
tuendis abditus, latebat. Appetente nocte,
priusquam ad quietem se conferret, vnā
& alteram horam orationi impendebat
tanto sensu, nullum vt ei modum statuere
posse diceres. Cubicularios qui foris oppe-
riebantur, dum cubitum concedenti ser-
uirent, non modò non tædebat eius more,
sed plurimum etiam eius exemplo profici-
ebant ad virtutem. Igitur modò per ianuę
rimas introspeciebant, quemadmodum se
interprecandum gereret, modo domini
emulatione, & ipsi Deo supplices accide-
bant. Quid plura? tã erat multus in recessu,
& rebus sacris cogitandis, vt minimè vanus
sit, qui eum continuè mentem in Deū in-
tentam habuisse, confirmarit. Idcirco sæpe
querebatur Marchio, egrè posse illum ab
se è cubiculo protrahi, c. P. Prospero Ma-
lauoltę memorauit, locum, in quo se pro-
sternebat ad precandum, sæpius se lachry-
mis rigatum vidisse. Neque verò, quando

alicuius eum negotij cura è latebris euocaret, idcirco mentem ab eo quod esset meditatus, aberrare sinebat. quippe siue ille prima luce de Christi cruciatibus, siue de alio quopiam argumento commentaretur tam altè illud imprimebat in animum, ut eius memoriam nulla diurna occupatio delere posset. Quid quod nō satis habebat interdiu, & sero diei in orationem incumbere, sed eius insuper gratia de multa nocte, clam suis omnibus corripiebat è strato corpus, illisq; dormientibus, solo indusio opertus, per tenebras & noctis silentium in medio cubiculi, procul sēper ab omni fulcro, genua in nuda figebat humo, & cœlestia mente pertractans bonam noctis partem conficiebat. Neque id solū æstate, verū etiam brumalibus mensibus, quæ anni tempestas, in Gallia Cisalpina, frigoribus imprimis aspera est, quibus ita toto corpore cohorrescebat, ut paululum ab instituta cogitatione auerteretur. Id ille vitio sibi vertens, tam diu summa sibi vi, ut intēto in Deum animo esset, imperare institit, donec mente iam quodammodo à sensibus distracta, nullo amplius frigoris dolore tangeretur. Veruntamen sic interea omnibus membris, calore vitali fugiente, obriguerat, torpebatq; ut corpus genibus vltro nihil inualidū, cū neq; sedere, neque vsquam recume-

recumbere, obstinasset animo, ad nudum
rigidumque solum defluere sineret, atq; ita
iacens coeptam meditationem prosequeba-
tur. Quare mirum mihi videri solet, quo-
modo non in grauem aliquem morbum
delapsus, aut vi frigoris ambustus, extin-
ctusque sit ipse certè familiaribus quibus-
dam suis, quibus hæc inconsulta, ac præfer-
uida (ita enim appellabat) facta sua, iam re-
ligioni consecratus confidenter explicuit,
falsus est se, dum ita pronus humi iaceret,
adeò viribus interdum destitutum fuisse,
vt cum saliuam ne ore quidem posset eijce-
re, resorbere cogeretur. Ex eo conatu, quo
B. Aloysius id egit, vt inter preces, omnes
semper animi partes collectas haberet, ca-
pitis dolor extitit, qui reliquã deinde illum
ætatem vehemèter exercuit. Verũ ille gra-
uia, ac præcipuè, similẽ atq; Christus ex cõ-
sertæ spinis coronæ aculeis cepisset, dolorẽ
pferendi studio, nõ modo nullũ ei restin-
guendo remediũ, sed varias potius eius fouẽ-
di, inflãmendiq; vias quæsiuit: ratus eũ sibi
salutarẽ esse, quãdo neq; ab suis rebus gerẽ-
dis quicquã fere eũ impediẽbat, & supplicia
Christi redigebat in memoriã, & nõnulli
in cælo præmij merẽdi causã dabat. Attamẽ
vsu venit aliquãdo, vt illo dolore solito a-
cerbius exagitatus, citius, quàm consueisset,
in lectum se reciperet. post, vbi redijt in

memoriam, necdum se eo die pro eo ac so-
leret septem psalmos Pœnitentiales recita-
se, decreuit non nisi eo penso persoluto o-
culos ad videndum somnum claudere. Igi-
tur puerum a cubiculis, candelam pone le-
ctum deslituere, atque abire iussit. Septem
illis psalmis absolutis, cum dolore capitis,
tum somno oppressus candelam est obli-
litus extinguere. Ea ergo tota absumpta, i-
gnis, cum vnum lecti latus corripuisset, ci-
tra flammam, eousque perrepsit, seque dif-
fudit, dum vela omnia, quæ lecticæ præten-
sa erant, vnam culcitram stramineam, ac tres
laneas exureret. Dum hæc maximè ignis
depascitur, experrectus Aloysius ubi tan-
tum sensit ardorem, cum præterea dolore
illo capitis grauiter conflictaretur, in ani-
mum principio induxit, febris se laborare;
sed cum cætera omnia nihilominus æstu-
are tactu explorasset, vnde ea vis caloris in-
usitati esset orta, coniectura assequi ne-
quibat: & nihilo seci⁹ denuò tētat obdor-
miscere; sed frustra. Quapropter cum æstu
ac fumo increbrescente penè suffocaretur,
desilit è lecto, atq; aperta ianua puerū incla-
mat. Vix pedē in limine posuerat, cū erum-
pens flāma reliquum lecti hausit. id, ne to-
ta domus eodē igne cōflagraret, exciti mi-
lites, qui erant in arcis præsidio, in subie-
ctas fossas de fenestra præcipitant. Neque
dubium

N

dubium est, quin, si vel tantillum lecto egredi moratus esset, in angusto presertim, utiposteavidi, atque id temporis ocluso cubiculo, vel igne consumptus, vel fumo præfocatus interiisset. Sed nimirum Deus, quem iam religioni designarat, neq; ignorabat cuius gratia in hoc discrimine versaretur, præcipuo quodam nutu ab omni noxa vindicavit. Itaq; cum consensu omnes eius salutem Deo acceptam vulgo ferebāt, tum ad ipsos etiam Duces Mantuam pertulit rumor, vetustissimo liberorum Marchionis, miraculi quiddam evenisse: &, nescio quanto intervallo, ipsa Leonora Austria, de re tota coram, ab ipsomet erudiri postulavit. Ille ut rem vulgatam intellexit, fortassis ne id etiam resciretur, quid ita cadelam iuxta lectum ardere siuisset, ad eam quæstionem non mediocriter erubuit. Solet postea A L O Y S I V S, qui multis iam casibus æternæ providentiæ pro suo capite excubias, curasque exploratas habebat, in omni fortuna omnibusque cum suis, tum patris negotijs, cæteris consilijs preces præuerti, seq; Dei potestati permittere: id vñ obtestatus, ut quod optimum factum esset (his enim ferè verbis sua Deo commendare est solitus) annueret. Neque verò hæc illum vnquam spes, diuinæq; erga se voluntatis fiducia fefellit. quippe ipsemet aliquā-

F 5

do non

NB

do nō est veritus profiteri (quod sanè portento simile est) nihil se vnquam magnum, nihil mediocre à Deo irritis precibus poposcisse, neque vllum negotium quamuis implicatum, aliorumque opinione desperatum, atque perditum, quod eius prouidentiae commiserit, non ex animi sui sententia confectum esse. aded diuina benignitas semper eius orationi parauit.

Ex hoc eodem quotidiano cū Deo usu, & illa manasse videtur animi excellentia, ac magnitudo, quæcumq; mundus possidet despicientis, ac nihili pendentis; qua dote, nihil aiebat esse præclarius. ergo in Principum palatijs, dum supellectilem argenteam, & auream, vestem stragulam, ministrorum obsequia, aliaque de eodem genere aspiceret, quod hæc omnia perquam vilia haberet, atque indigna, quæ tanti hominum iudicio estimentur, risum interea vix tenebat. Quocirca crebris sermonibus, quos cum matre habuit confidentius, negauit se satis mirari posse, neque augurari, quid causæ mortales possint dicere, quin Religiosi omnes fiant. siquidem luce meridiana illustriora esse emolumenta, quæ non illi tantum futuræ, sed huic etiam instanti vitæ mortalium afferat Religio, cum eorum, quæ in hoc sæculo prima ducuntur

cuntur, brevis sit fructus, & eorum studiosi malis viui mortuique maccentur. Mater, cum hæc differentem audiret etsi facile videbat, quid consilij cum animo suo traheret, non tamen idcirco, ea de re, verbum cum ipso vllum, tum quidem, commutauit. Tametsi verò omni ferè hominum congressu abstinebat, cum tamen in eum se dabat, Ecclesiasticis ferè, & religiosis viris, qui Castilione degunt, utebatur familiariter. Sed quoniam non pauci honestissimi homines, in eo oppido nati, in varijs sanctioribus familijs versantur, per alias quidem regiones dispersi, sed qui nonnunquam patriam reuisant. hos simul atque ALOYSIUS aduenisse cognorat, ad eos de diuinis rebus, cum ijs colloquendi causa adibat, calculos piaculares, cereas Agni Dei imagines, alias res similes ad pietatem comparatas ab ijs cupidè, & magno pietatis sensu accipiebat. Præcipuam verò voluptatem hauriebat ex aduentu quorundam Reuerendorum Monachorum, è Congregatione Cassinensi D. Benedicti, qui, cum in eius vitam quæstio Mutinæ haberetur, præclarum ei sanctimonix, & pietatis testimonium dederunt. Neque minus propenso erat

animo

animo in Reuerendos nonnullos Patres, & Familia D. Dominici, qui per ætatem, animi causa Castilionem veniebant, cum quibus item familiariter, de rebus animo salutaribus sermocinabatur. In his erat R. P. F. Claudius Finus Mutinensis, Theologiæ Doctor, & Lector, atque magni in Gallia Cisalpina nominis concionator. Is cū alias, tum paulò antequam mortem obiret, apud Tribunal Episcopi Mutinensis, ea de re interrogatus, his verbis, quæ propter hominis auctoritatem referre visum est, iuratus respondit.

Illustriſſimum Dominum ALOYSIVM Gonzagam, ad quem tituli ac fortunarum Marchionis Castilionensis hereditas pertinebat, non de facie modo, sed ex iterato etiam cum ipſo sermone tunc cognoui. cū vna cum meis ſodalibus Castilionem, inq̃, alia in eius familia ditione posita loca seceſſiſſem. Libenter enim mater eius operam dabat, vt tum cum alijs, tum præcipuè mecum conferret. Equidem ab illo, propter singularis exempli ſanctimoniam, quæ in eius moribus, sermone, gestu, ſententijs exſplendeſcebat, attonitus, atq̃, nō ſine quadam iucunditate mentis, amore virtutis ardentior diſcedebam. Omnis ferè familiaris eius oratio ad eximiū quoddam ſubmiſſe ſe gerendi ſtudium, Laudemq̃, eorum ſpectabat, qui ſe ab ijs, quæ cæcis mortalibus amola, atq̃, magnifica videntur, abiungunt. Quon-
dam

dam etiam mihi, Non est, inquit, quod natales
 nos insolenter efferant. quoniam nihil inter *dictum Aloysij*
 Principum, & mendicorum cineres interest, nisi
 quoddam illi grauius forteant. Nihil illa etate pueri-
 le designabat. insignitè modestus: fugitans subin-
 de congressus, atq; interim tacitus, cogitabundus,
 grauis, pius. In ore crebrò habebat has voces.
 Quam velint tanto dei amore flagrare, quanto
 tanta maiestas digna est? cor mihi mœrore con-
 ficitur, cum tam ingratos in eum Christianos es-
 se video. Ad modestiam item, honestiq; amorem
 pertinet ille eius pudor vsq; eo simplex, & candi-
 dus, vt si cui vel inter facetias, & iocos verbum
 aliquod excidisset vel tantillum à modestia ab-
 horrens decenti rubore, & modestissima signifi-
 catione doloris, miseri tum sibi esse errantis ostē-
 ret. Interea, dum de perfectioris vitæ præceptis
 loquentes, aut de quopiam narrantes audiebat,
 qui in religiosum cœtum trāsisset, exultare gau-
 dio, vultum ad maiorem serenitatem componere
 atq; alium oris habitum induere videbatur. In-
 terdum etiam cum gemitu exclamabat. Deus bo-
 ne? quantum est in solidis celi gaudijs voluptatis,
 quandoquidem institutus de illis inter nos hic in
 terra sermo tātò opere nos oblectat? Nonnunquā,
 vnà cum illo, in ad eam sacram sum ingressus. ibi
 ille, tametsi puer, magno nativæ, & religionis pro-
 fessione spectatos viros editis insignibus, Deum
 demississimè, & subiectissimè colentis animi, ex-
 emplis longè superabat. quandoq; lamentanti si-
 milis.

milis, quandoq; defixis in alicuius Diuorum im-
 ginem oculis, neq; vocantes, neq; alloquentes
 audiebat, neq; nisi aliqua mora interposita; re-
 spondebat, vt mentem à sensibus peregrinatam
 esse constaret. Non semel mihi affirmant, singu-
 lari se in Beatissimam Virginem pietate ferri,
 & cor sibi, eius duntaxat audito nomine, in-
 credibili voluptate diffuere. Equidem illum
 arctiori religione obligatum non noui, à gra-
 uissimis tamen hominibus Mediolani, Brixia,
 Cremona, Ferraria, Genue, Mantua alibi-
 que accepi, eum Societati IESV adiunctum,
 in ea cum illustri apud omnes sanctitatis gloria
 vixisse. per eandem item sanctitatem esse emor-
 tuum multi viri religiosi, magna auctoritatis
 asseuerarunt. neq; pauci censuerunt tutius fieri,
 cum nos ipsos eius animæ, quam cum eius ani-
 mam Deo commendamus. Præterea fama mira-
 culorum, prodigiorum, beneficiorum, quæ eius
 gratia accidunt diuinitus, itemq; celestis hono-
 ris, in quo eius sanctæ reliquiæ habentur, longè
 lateq; est peruagata. Hæc Reuerendus ille
 Pater Dominicanus.

CAPVT SEPTIMUM.

PROFICISCITVR CVM MAR-
 chione in Hispaniam, & quomodo
 vitam illic in regia
 traduxerit.

Age-